

We wrześniu br. w Sękocinie Starym odbyło się seminarium naukowe pt. „Pólnaturalna przeszłość, teraźniejszość i przyszłość” zorganizowane przez Instytut Badawczy Leśnictwa i Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych. Gośćmi byli przedstawiciele DGLP i regionalnych dyrekcji LP, BULiGL, leśnicy-praktycy oraz reprezentanci placówek naukowych z całego kraju. W seminarium tym uczestniczyło 120 osób.

Serdeczne gratulacje z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowej odebrał z rąk dyrektora generalnego Lasów Państwowych prof. Eugeniusz Bernadzki, który wniósł znaczący wkład w rozwój pólnaturalnej hodowli lasu w naszym kraju.

Jak stwierdził w swej prezentacji dyrektor RDLP w Warszawie **Wojciech Fonder**, sieć obszarów Natura 2000 jest obecnie najpoważniejszym wyzwaniem dla leśnictwa.

- Trwale zrównoważona gospodarka leśna – mówił dyrektor Fonder – nie stanowi zagrożenia dla celów ochrony przyrody, nie pogarsza stanu siedlisk, zwiększa trwałość i różnorodność biologiczną. Najbliższa przyszłość przyniesie dominację celów ochrony przyrody nad celami gospodarczymi. „Nowe leśnictwo” musi określić swoją przyszłą rolę i zasady funkcjonowania – z wiodącą rolą ochrony przyrody oraz systemem ograniczeń i zakazów dla pewnych działań gospodarczych. W naszych warunkach, tworzenie leśnictwa „zgodnego z naturą” jest najlepszym rozwiązaniem, ciągle aktualnym zadaniem nie tracącym znaczenia. Gospodarka leśna, hodowla lasu oparta na naturalnych wzorcach

Pólnaturalna hodowla lasu

Spotkanie było podsumowaniem osiągnięć w dziedzinie badań z zakresu pólnaturalnej hodowli lasu, w aspekcie globalnych zmian klimatu. Jednocześnie dokonano przewartościowania funkcji lasu, a także kierunków ograniczenia zabiegów hodowlanych w niektórych kompleksach leśnych. Jak wskazują wyniki badań naukowych prowadzonych od kilkadziesiąt lat w Puszczy Białowieskiej, czasem przyroda pozostawiona bez ingerencji człowieka może prowadzić do zubożenia różnorodności biologicznej. Jednocześnie drzewostany wielogatunkowe i różnowiekowe w tych warunkach mogą przekształcać się w toku naturalnych procesów w drzewostany z dominacją grabu.

Wszyscy zebrani wykazali duże zainteresowanie problematyką seminarium, gdyż pozostaje ona w ścisłym związku z końcowymi pracami nad nowelizacją „Zasad hodowli lasu”. Stąd też w uznaniu wagi problemu zaplanowane jest wydanie drukiem materiałów poseminaryjnych.

Profesor **Eugeniusz Bernadzki** w swym wystąpieniu podkreślił, że „już 250 lat trwa spór o to, jak ma być kształtowany i zagospodarowany las”. Jako współtwórca i zwolennik pólnaturalnej hodowli lasu zwrócił uwagę na to, że jeszcze kilkadziesiąt lat temu w Polsce dominował tzw. model surowcowy lasu. Aktualnie od kilkunastu lat powszechnie stosowany jest tzw. model wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Trudno jest w obecnych czasach rozdzielić funkcje lasów, zwłaszcza że zainteresowanie społeczeństwa tym ważnym elementem przyrodniczym w Polsce wzrasta z roku na rok. W pólnaturalnej hodowli lasu działania są oparte na trzech podstawowych zasadach: pełnego wykorzystania naturalnych procesów zachodzących w ekosystemie leśnym, zmniejszenia i rozproszenia ryzyka hodowlanego.

O zastosowaniu pólnaturalnej hodowli lasu w praktyce mówił dyrektor generalny Lasów Państwowych dr inż. **Marian Pigan**. Podkreślił on, że miarą podejścia do hodowli lasu może być pozostawiana ilość martwego drewna,

której w latach 90. XX wieku wynosiła 2 m³/ha, a obecnie wielkość ta wzrosła do 5,6 m³/ha.

Istotnymi kierunkami w podejściu do hodowli lasu są aktualnie:

- kształtowanie zróżnicowanej struktury pionowej i poziomej drzewostanów,
- dostosowanie składu gatunkowego do siedliska,
- kształtowanie drzewostanów różnowiekowych i wielogatunkowych,
- zwiększanie udziału odnowień naturalnych,
- ochrona starych drzew i pozostawianie drewna martwego,
- kształtowanie stref ekotonowych,
- tworzenie obszarów chronionych.

Warto podkreślić, że udział powierzchni odnowień naturalnych w latach 1990-2010 wahał się w przeważającym przedziale 3-4 tys. hektarów, z rekordowym rokiem 1995 r., gdy powierzchnia ta wynosiła 6129 ha. Jednak generalnie udział odnowień naturalnych w Lasach Państwowych wykazuje tendencję wzrostową. Proces ten obrazuje poniższy wykres.

- W naszych warunkach, tworzenie leśnictwa „zgodnego z naturą”, jest wciąż najlepszym rozwiązaniem i nieuniknioną przyszłością – uważa dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie **Wojciech Fonder**.

Prof. Tadeusz Andrzejczyk ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego zwrócił uwagę, że w hodowli lasu istnieje wiele rozwiązań, które pozwalają godzić cele produkcyjne i przyrodnicze.

i uznająca za swój główny cel zachowanie trwałości lasu i ochronę istniejących zasobów jest teraźniejszością i nieuniknioną przyszłością.

Prof. dr hab. **Tadeusz Andrzejczyk** z Wydziału Leśnego SGGW zwrócił uwagę, że „w hodowli lasu istnieją duże możliwości stosowania rozwiązań racjonalizacyjnych uwzględniających automatyzm przyrody, które pozwalają godzić cele produkcyjne i przyrodnicze”. Głównym ograniczeniem w ich stosowaniu jest, według profesora, „formalizm biurokratyczno-kontrolny”.

Wyniki badań prowadzonych przez dr. inż. **Rafała Palucha** z Europejskiego Centrum Lasów Naturalnych w Białowieży „wskazują, że przebudowa drzewostanów przejściowych w Puszczy Białowieskiej w pewnej mierze już się dokonała wspólnym wysiłkiem sił przyrody i podejmowanych działań hodowlanych. Natomiast działania hodowlano-ochronne powinny mieć zwykle charakter trzebieży przekształceniowej. Wyniki badań sugerują duże możliwości, celowość i potrzebę szerszego wykorzystywania naturalnych procesów sukcesyjnych w praktyce leśnej”.

Podczas spotkania uhonorowano 50-lecie pracy naukowej prof. dr. hab. Eugeniusza Bernadzkiego - wybitnego specjalisty w zakresie hodowli lasu, siedliskoznawstwa leśnego i urządzania lasu, który wniósł znaczący wkład w rozwój półnaturalnej hodowli lasu w naszym kraju.

Profesor wykształcił wiele pokoleń leśników. Nadal współpracuje z leśnikami-praktykantami, służy pomocą we wdrażaniu i doskonaleniu idei półnaturalnej hodowli lasu. Seminarium było formą podziękowania Panu Profesorowi za wielką życzliwość dla leśników, naukowców oraz za wiele lat pracy w Instytucie Badawczym Leśnictwa.

Tekst i zdjęcia: ARTUR SAWICKI